

เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับสตรีในระบบการทำฟาร์ม^{1/}

Appropriate Agricultural Technologies for Farm Women

สำเนียง วิริยะศรี และคณะ^{1/}

Abstract

Farm women play important roles in agricultural production and household activities but have been overlooked in the training programs on modern method of agriculture. They need some technologies to improve agricultural productivity and enhance their managerial skills to ensure them of decent incomes. The new technology of sericulture should be considered as sustainability and outstanding achievement for increasing employment and income opportunities for farm women by Strengthening existing sericulture-related activities in the Northeast of Thailand, or by introducing modern techniques of sericulture in potential area such as in Suphanburi province.

Since women are usually responsible for small animal raising, appropriate technology for poultry raising can give income to women. Improving technology on rearing such as cross breeding for genetic upgrading, hatching management, feeding method and disease prevention will benefit women. Crop-livestock integration is a mean to stabilize their systems that can both enhance the productivities of the farms and compete for its limiting resource.

บทคัดย่อ

สตรีได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้แรงงานในกิจกรรมการเกษตรมากขึ้นในฐานะเป็นผู้หารายได้ให้แก่ครอบครัวเป็นแรงงานที่มีความสำคัญทดแทนชายและทดแทนกันได้ ในขณะที่บทบาทในบ้านเรือนยังมีมากเท่าเดิม แต่ปรากฏว่าสตรีไม่ได้รับความสำคัญในการร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ในด้านการเกษตร งานส่วนใหญ่ยังเป็นงานที่ใช้แรงงาน เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับสตรีจึงควรเป็นเทคโนโลยีที่เพิ่มผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ลดภาระในการทำงาน เพิ่มโอกาสในการสร้างงานและเพิ่มรายได้เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต เช่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการเลี้ยงไก่ลูกผสมพันธุ์พื้นเมือง ถ้ามีการส่งเสริมกันอย่างจริงจัง จะเป็นกิจกรรมที่ทำรายได้ให้แก่ครอบครัวเป็นอย่างดี

1. คำนำ

สตรีเกษตรกร นอกจากจะมีบทบาทเป็นแม่บ้านรับผิดชอบงานบ้าน ประกอบอาหาร ทำความสะอาดบ้าน ซักผ้า ตักน้ำ หาฟืน เลี้ยงดูลูก ดูแลทรัพย์สินเงินทอง จัดรายรับรายจ่ายในครอบครัวแล้ว ยังมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการทำไร่ ทำนา การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ การประมง การนำสิ่งของไปขายตลาด การออกไปรับจ้างทำงานทั้งในและนอกการเกษตร เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจในครอบครัว และยังมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ภายในครัวเรือนและกิจกรรมในไร่นา ตลอดจนเรื่องการทำทางเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แต่ไม่เคยถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มเป้าหมายในการรับการฝึกอบรมการเกษตรแผนใหม่ จึงควรที่นักวางแผนและนักวิชาการจะได้ให้ความสนใจในการให้ความรู้แก่สตรีเกษตรกร รวมทั้งการออกแบบและการผลิตเครื่องมือที่เหมาะสม ช่วยลดเวลาและภาระในการทำงานทั้งในไร่นา และในครัวเรือน ก็จะช่วยให้สตรีได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้น ระดับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวก็จะดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์

2.1 วิจัยพื้นฐานเศรษฐกิจสังคม และบทบาทสตรีในระบบการทำฟาร์มเพื่อให้ได้ปัญหาและแนวทางในการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมสู่สตรี

2.2 ทดสอบเทคโนโลยีที่เหมาะสม

3. สถานที่ดำเนินงาน

3.1 อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี

3.2 บ้านดอนบอแดง อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น

3.3 อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่

4. บทบาทสตรีในระบบการทำฟาร์ม

จากการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม และการมีส่วนร่วมของสตรีในระบบการทำฟาร์ม ทั้งที่บ้านดอนบอแดง อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่ และ อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี พบว่าการร่วมทำงานของสตรีเกษตรกรในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์มีเท่าเทียมกับเกษตรกรชาย โดยมีการแบ่งหน้าที่ค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือแรงงานชายทำหน้าที่หลักในการเตรียมดิน ใส่ปุ๋ยและฉีดยาฆ่าแมลง ส่วนแรงงานหญิงทำหน้าที่ปลูก ดายหญ้า และเก็บเกี่ยว แต่จะมีการเข้าไปทดแทนกันได้เสมอ เมื่อมีความจำเป็น ส่วนการเลี้ยงสัตว์ใหญ่ เช่น วัว ควาย จะเป็นหน้าที่ของเกษตรกรชาย เพราะต้องไปเลี้ยงในทุ่งหญ้าไกลๆ สตรีเกษตรกรจะมีหน้าที่ดูแลให้อาหาร สังเกตอาการป่วยของสัตว์ และเลี้ยงสัตว์เล็ก เช่น หมู เป็ด และไก่ นอกจากนั้นหญิงยังมีส่วนร่วมในการรับจ้างทั้งในและนอกการเกษตรเท่าๆ กับชาย ในขณะที่บทบาทภายในบ้านก็ได้ลดลงไปในเรื่องการตัดสินใจทั้งในฟาร์มและในครัวเรือน จะตัดสินใจร่วมกัน

5. แนวทางการดำเนินการวิจัย

เนื่องจากสตรีมีภาระการงานมากทั้งในและนอกครัวเรือน จึงไม่ค่อยมีโอกาสรับรู้ข่าวสารจากโลกภายนอกเท่าที่ควร มีเพียงไม่ถึงร้อยละ 5 ที่มีโอกาสในการฝึกอบรมด้านการเกษตร จากการประเมินผล

ความต้องการของสตรีทุกคนย่อมมีความรู้ในการเกษตรแผนใหม่เกี่ยวกับการปลูกพืช การใช้พันธุ์พืช การใช้ปุ๋ย การใช้ยาฆ่าแมลง และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งกิจกรรมเสริมเพิ่มรายได้อื่น ๆ นอกจากนั้นต้องการให้แก้ปัญหาเรื่องน้ำและตลาดรองรับพืชผล เพราะฉะนั้นเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับสตรี ควรจะเพิ่มผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยประหยัดเวลาและลดภาระในการทำงาน เพิ่มโอกาสในการสร้างงานเพื่อเพิ่มรายได้และปรับปรุงคุณภาพชีวิตในครอบครัวให้ดีขึ้น ซึ่งสถาบันวิจัยการทำฟาร์มก็ได้ดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการทำฟาร์มผสมผสาน โดยมีการปลูกพืชร่วมกับการเลี้ยงสัตว์และประมงอย่างมีสัมพันธ์กัน ลดความเสี่ยง ทำให้มีรายได้เข้าฟาร์มเพิ่มมากขึ้น และเป็นรายได้ที่กระจายตลอดทั้งปี นอกจากนั้นระบบการปลูกพืชควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์ หรือการเลี้ยงปลา ซึ่งมีความสัมพันธ์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน จะช่วยให้การใช้ที่ดินแรงงานและปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรมีอยู่อย่างจำกัดเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด แต่เนื่องจากเกษตรกรแต่ละรายมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น จำนวนที่ดิน แรงงาน ความขยันหมั่นเพียร ความเอาใจใส่ พื้นฐานความรู้ ตลอดจนเศรษฐกิจและสังคม การนำเอากิจกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปให้เกษตรกรแต่ละรายเพื่อเป็นรายได้เสริม ต้องให้เหมาะสมกับสภาพดังกล่าวข้างต้น และต้องเป็นกิจกรรมหรือเทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก มั่นคง เสี่ยงน้อย ตลาดท้องถิ่นมีความต้องการ

6. การทดสอบเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับสตรีในระบบการทำฟาร์ม

6.1 ต.หนองบะคำโอง อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี

หน่วยวิจัยและพัฒนากระบวนการทำฟาร์มสุพรรณบุรี สถาบันวิจัยการทำฟาร์มได้ดำเนินการทดสอบการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมแผนใหม่ ตั้งแต่ปี 2530 โดยเริ่มแรกได้นำกิ่งพันธุ์หม่อนมาให้เกษตรกรปลูก 4 ราย ๆ ละ 1-2 ไร่ และได้้นำเกษตรกรไปดูการเลี้ยงไหมที่กิ่งอำเภอหนองหญ้าไทร จ.สุพรรณบุรี ระยะทางห่างประมาณ 12 กิโลเมตร ต่อมาก็ได้มีการขยายเนื้อที่กันออกไปเรื่อย ๆ รายละ 3-5 ไร่ จึงได้จัดสร้างโรงเรือนเลี้ยงไหมดินแบบ ราคาประมาณ 5,000 บาท ขนาด 4 x 5 เมตร และนำไขไหมจากจุลไหมไทยมาให้เลี้ยง โดยมีเจ้าหน้าที่ควบคุมการเลี้ยงอย่างใกล้ชิด ผลการเลี้ยงครั้งแรกประสบผลสำเร็จอย่างสูง คือจากการเลี้ยง 2 กล่อง รายที่ 1 ได้นำหนักรังไหมรวม 66.70 กก. ขายได้ 6,250.91 บาท รายที่ 2 ได้นำหนักรังไหมรวม 73 กก. ขายได้ 7,066.02 บาท จึงเป็นที่สนใจของเกษตรกรรายอื่น ๆ มาก

ได้ดำเนินการทดสอบการเลี้ยงไหมมาทั้งหมด 5 รุ่น ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการเลี้ยงไหมในพื้นที่เป้าหมาย ต.หนองมะค่าโมง อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี รวม 5 ครั้ง (ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2531-ธันวาคม 2531)

ชื่อเกษตรกร	จำนวนไขไหม ที่เลี้ยง (กλό่ง)	ผลผลิตรวม (กก./กλό่ง)	รายได้ (บาท)	รายจ่าย (บาท)	กำไรสุทธิ (บาท)
ผลการเลี้ยงครั้งที่ 1 (10 กค.-6 สค. 31)					
รายที่ 1 นายสุวรรณ บาลนคร	2.0	33.35	6,250.91	3,809.42	2,441.49
รายที่ 2 นายมนู ภูษา	2.0	36.50	7,066.02	4,089.22	2,976.80
ผลการเลี้ยงครั้งที่ 2 (9 สค.-5 กย. 31)					
รายที่ 2 นายมนู ภูษา	1.0	33.20	3,211.55	2,447.87	763.68
*รายที่ 1 หยุคเลี้ยงเพราะใบหม่อนไม่พอ					
ผลการเลี้ยงครั้งที่ 3 (12 กย.-8 ตค. 31)					
รายที่ 1 นายสุวรรณ บาลนคร	1.5	37.06	5,245.28	2,995.50	2,249.78
รายที่ 2 นายมนู ภูษา	1.5	40.60	5,212.54	3,306.60	1,905.94
รายที่ 3 นางสะอาด จันทร	2.0	25.10	4,504.18	4,047.29	456.89
รายที่ 5 นางป้อม กาฬภักดี	1.0	33.00	2,978.04	2,235.96	742.08
(เกษตรกรสมทบ)					
*รายที่ 3 เพิ่มไหม					
ผลการเลี้ยงครั้งที่ 4 (11 ตค.-6 พย. 31)					
รายที่ 1 นายสุวรรณ บาลนคร	2.0	33.85	6,082.30	3,498.79	2,583.51
รายที่ 2 นายมนู ภูษา	1.0	41.70	3,678.56	2,825.06	853.50
รายที่ 4 นางประทีน อินทร	2.0	36.45	6,476.64	4,203.98	2,272.66
รายที่ 5 นางป้อม กาฬภักดี	1.0	33.50	2,944.54	2,494.21	450.33
(เกษตรกรสมทบ)					
*รายที่ 3 หยุคเลี้ยง รายที่ 4 เพิ่มไหม					
ผลการเลี้ยงครั้งที่ 5 (11 พย.-13 ธค. 31)					
รายที่ 1 นายสุวรรณ บาลนคร	2.0	25.00	5,400.25	3,465.88	1,934.37
รายที่ 4 นางประทีน อินทร	1.0	33.20	3,590.70	3,098.16	492.54

ผลการเลี้ยงไหมทั้ง 5 รุ่น ได้ผลดีมาก อัตราการเลี้ยงรอดสูง ไม่มีโรคไหม้เกิดขึ้น เพราะมีเจ้าหน้าที่เข้าไปแนะนำและฝึกเกษตรกรอย่างใกล้ชิด ทำให้ได้ผลผลิตรังไหมเฉลี่ยระหว่าง 25.00-41.70 กิโลกรัมต่อไขไหม 1 กλό่ง ได้เปอร์เซ็นต์เปลือกรังสูง 20.06-23.45% ซึ่งนับว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก และขายรังไหมได้ กิโลกรัมละ 94.60-113.50 บาท ควรจะเลี้ยงตั้งแต่ 2 กλό่งขึ้นไป ซึ่งจะต้องมีสวนหม่อนตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป จะได้กำไรสุทธิ 2,976.80 บาท ถ้าเลี้ยงเพียงกλό่งเดียวจะได้กำไรสุทธิ 763.68 บาท เนื่องจากรายจ่ายโดยเฉลี่ยค่าเสื่อมราคาของโรงเรือนและอุปกรณ์ จะต้องนำมาหักออกเท่าๆ กันทุกครั้ง

จะเห็นได้ว่า การเลี้ยงไหมแผนใหม่นี้ เป็นการเลี้ยงโดยมีเทคนิคและวิชาการเข้ามาช่วยและทำการเลี้ยงเพื่อขายรังเท่านั้น ผู้เลี้ยงไม่จำเป็นต้องทำการสาวไหมเอง จะมีเวลาที่จะทำการเลี้ยงไหมได้มากกว่าขึ้น ทำให้มีรายได้ในระยะเวลานานสั้น คือประมาณ 30 วัน ฉะนั้นการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จึงเป็นกิจกรรมที่เสริมรายได้เป็นอย่างดี สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น รวมทั้งเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาระบบการทำฟาร์ม ถ้ามีการส่งเสริมอย่างจริงจังจะเป็นการสร้างงานให้เพิ่มขึ้น สักตักกันการโยกย้ายแรงงานของหนุ่มสาวสู่เมืองได้ จุดสำคัญต้องมีการส่งเสริมการปลูกหม่อนให้มากพอเพียงแก่การเลี้ยงไหม

6.2 บ้านคอนปอแดง อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น

จากการวิจัยเบื้องต้นพบว่า อุตสาหกรรมในครัวเรือน แรงงานสตรีมีส่วนในการทำงานกว่าร้อยละ 70 ซึ่งได้แก่ การเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม และทอเสื่อ โดยเฉพาะการเลี้ยงไหมพบว่ามีร้อยละ 50 ของครัวเรือนเป็นการเลี้ยงแบบดั้งเดิม ตามแบบที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ผลิตไข่ไหมไว้เลี้ยงเอง เลี้ยงไหมบนบ้านหรือใต้ถุนบ้าน ให้อาหารใบหม่อนตามที่มีและจัดหาได้ และทำการเลี้ยงเพียงเพื่อให้ได้รังไหมไว้สาวเป็นเส้นไหมไว้ทอผ้าใช้เอง หรือขายเป็นเส้นไหมหรือผ้าไหมเป็นรายได้เสริมประมาณการผลิตเส้นไหมโดยเฉลี่ยปีละ 4,000 บาท ส่วนหม่อนที่ปลูกก็เป็นพันธุ์พื้นเมือง ปลูกก็ไม่มีการตัดแต่งกิ่งเนื่องจากเกษตรกรยังมีความเสียดาย ทำให้ผลผลิตต่ำ แต่จะมีการนำมูลวัวไปใส่ที่โคนต้นหม่อน เพราะรู้ถึงคุณค่าของการบำรุงดิน โดยเฉพาะการปลูกหม่อน พบว่าเป็นพืชที่เหมาะสมแก่สภาพที่ดินในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นพืชทนแล้งและต้องการเวลาในการบำรุงรักษาน้อย นอกจากนี้แรงงานสตรี โดยเฉพาะวัยกลางคนจะเป็นหลักในการจัดการสวนหม่อนและเลี้ยงไหม เนื่องจากต้องอยู่ดูแลบ้าน การเลี้ยงไหมจึงเป็นงานที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกร เพียงแต่ต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนสภาพการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมโดยการผสมผสานเทคโนโลยีพื้นบ้านให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่

ในขั้นแรกคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบในสตรีเกษตรกร 10 ราย โดยให้ขยายแปลงหม่อนรายละ 1 ไร่ แต่เดิมปลูกกันเพียงคนละ 1-2 งาน โดยได้นำพันธุ์หม่อนน้อยมาปลูกระยะห่างระหว่างต้นและแถว 1.50 x 0.50 เมตร และแนะนำให้เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม ซึ่งค่อนข้างจะทนต่อสภาพแวดล้อม และแนะนำให้เลี้ยงในโรงเรือนแบบประหยัด โดยใช้ตาข่ายไนล่อนสร้างเป็นโรงเรือนใต้ถุนบ้าน และมีโรงเลี้ยงไหมมาตรฐานเพื่อเลี้ยงไหมวัยอ่อนและฝึกอบรมเกษตรกรเลี้ยงไหมตามหลักวิชาการด้วย และพยายามที่จะไม่ให้สตรีเกษตรกรเลี้ยงไหมเหลื่อมรุ่นระหว่างพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์ไทยลูกผสม เพราะจะทำให้เกิดโรค และยากแก่การเก็บข้อมูล ซึ่งเกษตรกรยังไม่ตระหนักถึงความเสียหายในด้านนี้เท่าใดนัก รวมทั้งเรื่องความสะดวก ต้องพยายามเน้นในเรื่องนี้มาก พยายามชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นถ้าไม่ทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ซึ่งคงจะใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเชื่อแบบดั้งเดิมของสตรีในหมู่บ้านนี้อีกนานพอสมควร และต้องให้ขยายแปลงหม่อนอย่างต่ำ 3 ไร่ขึ้นไป กิจกรรมการเลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงจะไปได้ดี

ผลจากการทดสอบการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทย และพันธุ์ไทยลูกผสมรุ่นแรก จะได้ผลผลิตเพิ่มเป็นเท่าตัวของพันธุ์พื้นเมือง

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการทดสอบการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยและพันธุ์ไทยลูกผสมรุ่นแรก

เกษตรกร รายที่	พันธุ์พื้นเมือง			พันธุ์ไทยลูกผสม		
		(กรัม)	(กรัม)	(กรัม)	(กรัม)	
	นน.รังสด/รัง	นน.เปลือกรัง/รัง	%เปลือกรัง	นน.รังสด/รัง	นน.เปลือกรัง/รัง	%เปลือกรัง
1	0.602	0.092	15.51	1.033	0.199	19.53
2	-	-	1.350	1.350	0.28	21.124
3	0.748	0.109	14.864	1.192	0.230	19.782
4	0.709	0.105	15.084	1.167	0.224	20.02
5	0.700	0.107	15.678	1.189	0.266	22.281
6	0.628	0.096	15.569	0.953	0.196	22.45
7	0.771	0.111	14.677	1.073	0.211	22.636

หมายเหตุ 1. นน. รังรวมเปรียบเทียบกันไม่ได้ เพราะจำนวนไข่ไหมที่เลี้ยงไม่เท่ากัน
2. ที่ผ่านมากลับข้อมูลไม่ได้ เพราะเกษตรกรเลี้ยงไหมเหลือม้วน จึงได้ปรับแผนการวิจัยใหม่

ตารางที่ 3 รายละเอียดพันธุ์ไหมชนิดต่างๆ ที่เลี้ยงในประเทศไทย

ชนิด	อายุ หนอน (วัน)	จำนวน ไข่ไหม (เฉลี่ย)ฟอง	นน.ใบ หม่อน (กก./แม่)	จำนวน รังต่อกก.	% เปลือกรัง	ความยาว เส้นต่อรัง (ม.)
พันธุ์ไทย	18-23	250-300	3-4	1,000-1,200	12-13.5	250-300
พันธุ์ปรับปรุง	18-22	250-300	3-4	1,000-1,200	13.4-15	400-500
พันธุ์ไทยผสม	19-21	300-350	8-9	700-850	17-18	800
พันธุ์ลูกผสม- ในประเทศไทย	20-22	350-400	10-12	650-750	18-23	1,000-1,200
พันธุ์ลูกผสม- ต่างประเทศ	20-23	400-500	13-15	450-550	20-25	1,200-1,500

ที่มา : ศูนย์วิจัยและอบรมหม่อนไหม จังหวัดนครราชสีมา

6.3 อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

เกือบทุกบ้านในชนบทมีการเลี้ยงไหมพื้นเมืองกันอยู่แล้ว มากบ้างน้อยบ้าง ประมาณ 20-30 ตัว ส่วนมากจะเลี้ยงปล่อยหากินตามธรรมชาติ อาศัยบนคาบคไม้ ลูกไหมแต่ละรุ่นออกมา 8-9 ตัวไม่พร้อมกัน มีตั้งแต่รุ่นเล็กถึงรุ่นใหญ่ ยากแก่การฉีดวัคซีน รวมทั้งไม่สามารถเลี้ยงเป็นการค้าได้ เนื่องจากไม่สามารถผลิตลูกไหมได้จำนวนมากๆ และอายุการเลี้ยงยาว คณะผู้วิจัยมีความคิดว่าทำอย่างไรจะสามารถผลิตลูกไหมได้ครั้งละมากๆ ตั้งแต่ 50 ตัวขึ้นไป โดยผลิตเลี้ยงเป็นรุ่นๆ ห่างกันรุ่นละ 2-3 เดือน ก็จะสามารถทำให้

เกษตรกรมีรายได้ทั้งปี ก็โดยการใช้ตู้ฟักไข่ และดำเนินการตามกรมปศุสัตว์เกี่ยวกับการผสมข้ามพันธุ์ ระหว่างไก่พื้นเมืองกับไก่พันธุ์ Rhode Island Red ที่สามารถให้ผลผลิตทั้งเนื้อและไข่ และค่อนข้างทนต่อ สภาพภูมิอากาศบ้านเรา เมื่อนำไก่ทั้งสองพันธุ์มาผสมข้ามพันธุ์กันแล้วจะได้ไก่ที่มีการเจริญเติบโตที่ดีกว่า ไก่พื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการหากินในสภาพการเลี้ยงแบบปล่อยลานบ้านเหมือนกับไก่พื้นเมืองและเนื้อก็อร่อยเหมือนไก่พื้นเมือง จึงเป็นที่ต้องการของตลาดได้ดำเนินการทดสอบในเกษตรกร 10 ราย แต่ละรายใช้แม่พันธุ์ Rhode Island Red 10 ตัว และพ่อพันธุ์พื้นเมือง 1 ตัว และได้ทำการ ผักอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการให้วัคซีน และให้อาหารผสม รวมทั้งวิธีการฟักไข่ ซึ่งแม่พันธุ์ 1 ตัว ไข่ เฉลี่ยเดือนละ 17 ฟอง 10 ตัว จะได้ไข่เดือนละ 170 ฟอง เก็บไว้ฟักประมาณ 110-120 ฟอง เพื่อผลิต ลูกไก่ครั้งละ 100 ตัว ไข่ที่เหลือใช้บริโภคหรือขาย ลูกไก่ใช้เลี้ยงด้วยหัวอาหารผสมกับอาหารที่ผู้เลี้ยงมีอยู่ คือ ปลาช่อน ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลืองและถั่วเขียว ในอัตรา 1:1 เลี้ยงประมาณ 2½ - 3 เดือน น้ำหนักประมาณ 1 กก. จะขายได้ตัวละ 30 บาท เมื่อเทียบกับไก่พื้นเมืองจะต้องเลี้ยงถึง 6 เดือน หรือถ้าจะผลิตขายเป็น ลูกไก่อายุ 1 สัปดาห์ ราคาตัวละ 6 บาท อายุ 3 สัปดาห์ ราคาตัวละ 11 บาท ก็จะประหยัดเวลาและค่า อาหารไก่ได้ จึงมีโครงการจะฝึกเกษตรกรผลิตลูกไก่ไว้ขายในหมู่บ้าน ถ้ามีการจัดการที่ดีกิจกรรมการเลี้ยง ไก่ลูกผสมจะเป็นกิจกรรมเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวเป็นอย่างดี และเป็นกิจกรรมใกล้บ้าน ใช้แรงงาน น้อยเหมาะแก่สตรี ซึ่งส่วนใหญ่จะมีหน้าที่ดูแลสัตว์เล็กอยู่แล้ว ถ้ามีกิจกรรมเสริมรายได้ภายในครอบครัว ก็จะช่วยลดภาระการออกไปรับจ้างทั้งในและนอกรการเกษตรได้

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบให้เกษตรกรเลี้ยงไก่ลูกผสมรุ่นแรก

ในการนำไก่ลูกผสม (ไรต์-ชน) ให้เกษตรกรเลี้ยงนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเลี้ยง 25 ตัว และอีกกลุ่มเลี้ยง 50 ตัว โดยดูจากความสนใจในการสร้างเล้าของเกษตรกร (รุ่นแรก 6 ราย) ซึ่งสามารถ สรุปต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนได้ดังนี้

	กลุ่มที่ 1 (ไก่ 25 ตัว)	กลุ่มที่ 2 (ไก่ 50 ตัว)
ต้นทุนลูกไก่	200 บาท	550 บาท
ต้นทุนอาหาร	232 บาท	520 บาท
รวมต้นทุน	432 บาท	970 บาท
รายได้จากการจำหน่ายไก่แต่ละราย	513 : 549 : 612	972 : 1207 : 1224 บาท
กำไรจากการจำหน่ายไก่แต่ละราย	81 : 117 : 180	2 : 237 : 254 บาท
กำไรต่อตัว	4.26 : 5.57 : 7.82	0.04 : 5.78 : 5.40 บาท
เปอร์เซ็นต์การเลี้ยงรอด	76 : 84 : 92	82 : 90 : 94 บาท
อายุไก่ที่จำหน่าย	12 สัปดาห์ - 14 สัปดาห์	

หมายเหตุ ผลจากการเลี้ยงรุ่นแรกทำให้เกษตรกรเกิดความตื่นตัวที่จะเลี้ยงไก่ลูกผสมกัน มากขึ้น โดยต้องการจะเลี้ยง ทยละ 100 ตัวขึ้นไป ผิดกับการเข้าไปเลือก เกษตรกรครั้งแรก ไม่ค่อยมีใครอยากเข้าโครงการ

สรุป

การพัฒนาการเกษตรของประเทศให้เจริญก้าวหน้าสืบไปนั้น บทบาทของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน

เป็นเรื่องสำคัญ ไม่ใช่เฉพาะคนหนึ่งคนใด เราถือว่าครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตที่เล็กที่สุดที่จะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะสตรีเกษตรกรมีบทบาทมากขึ้นทัดเทียมกับเกษตรกรชาย แต่มักจะถูกมองข้ามความสำคัญมาเป็นเวลาช้านาน การพัฒนาการเกษตรจึงไม่ควรมุ่งให้สตรีมีบทบาทในการเป็นแม่บ้านอย่างเดียว ควรจะทำการฝึกอบรมด้านการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ เช่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการเลี้ยงไก่ ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นตัวอย่างของแนวทางในการฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้แก่สตรีเกษตรกรที่สามารถเป็นกิจกรรมเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวได้เป็นอย่างดี

จุดสำคัญในการดำเนินงานทดสอบกับเกษตรกร ต้องพยายามให้สำเร็จในการทดสอบครั้งแรก เพื่อให้เกิดศรัทธา เมื่อเกิดศรัทธาแล้วการจะนำอะไรเข้าไปเกษตรกรก็ยอมรับทั้งนั้น

เอกสารอ้างอิง

1. Dulyapach, Pongpit "Thai Women in Agriculture and Development" Prepared for FAO Regional Office for Asia and the Pacific (RAPA) Bangkok, 1985.
2. สุพรรณไชยมาตย์ นงลักษณ์ "การศึกษาการมีส่วนร่วมของสตรีในระบบการทำฟาร์ม" รายงานผลการวิจัย คณะเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับสถาบันวิจัยการทำฟาร์ม กรมวิชาการเกษตร 2531.
3. กฤษณะภู่ติ วิไลวงศ์ "บทบาทสตรีแม่บ้านที่สมาชิกครอบครัวย้ายถิ่นไปทำงานตะวันออกกลาง: กรณีศึกษาบ้านดอนปอแดง ตำบลโคกสำราญ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัด ขอนแก่น" รายงานผลการวิจัย ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับสถาบันวิจัยการทำฟาร์ม กรมวิชาการเกษตร 2531.
4. ชินวัตร เบญจพรรณ และคณะ "บทบาทของชายและหญิงในระบบการทำฟาร์ม อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่" รายงานผลการวิจัยศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตร คณะเกษตร และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2530.
5. บทบาทสตรีในระบบการทำฟาร์มผสมผสานจังหวัดสุพรรณบุรี โครงการร่วมมือระหว่างกรมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2532.
6. สะศิประภา วิเชียร และคณะ "รายงานผลการวิจัยและพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในพื้นที่เป้าหมายหลัก โครงการกระจายการผลิตในระดับไร่นา ตำบลหนองมะคำโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี" หน่วยวิจัยและพัฒนาในระบบการทำฟาร์มสุพรรณบุรี สถาบันวิจัยการทำฟาร์ม กรมวิชาการเกษตร 2531.
7. ศรีบรรเทา พรรณี "เทคนิคการเลี้ยงไหมสำหรับประเทศไทย" คณะกรรมการส่งเสริมสินค้าไหมไทย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 2530.
8. ชรรมนบุตร สวัสดิ์ และคณะ "การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" รายงานการสัมมนาในระบบการทำฟาร์ม ครั้งที่ 5 ระหว่างวันที่ 4-7 เมษายน 2531.
9. Stephen Alexandra "Relevance of Farm Technology to Rural Women" International Conference on Appropriate Agricultural Technologies for Farm Women, 30 Nov. - 6 Dec. 1988 New Delhi, India.
10. Magor P. Noel "Livestock and Poultry Components in Small Farmer Development in Bangladesh" Proceeding of the Crop-Livestock Systems Research Workshop, July 7-11, 1986, Khon Kaen, Thailand.

หน่วยงานที่ให้ความร่วมมือโครงการวิจัยบทบาทสตรีในระบบการทำฟาร์ม

1. สถาบันวิจัยการทำฟาร์ม กรมวิชาการเกษตร
 1. ชนวน รัตนวราหะ
 2. รัศมี กীরทวีป
 3. สำเนียง วิริยะศิริ
2. หน่วยงานวิจัยและพัฒนาาระบบการทำฟาร์มขอนแก่น
 1. เฉลิมเกียรติ สายสูง
 2. หนูพิณ สุธาวา
 3. สวรรค์ ปุณตุง
3. หน่วยงานวิจัยและพัฒนาาระบบการทำฟาร์มเชียงใหม่
 1. ศุภชัย บางเลี้ยง
 2. ชวนชื่น เด็ชวาลี
4. หน่วยงานวิจัยและพัฒนาาระบบการทำฟาร์มสุพรรณบุรี
 1. วิเชียร สะศิประภา
 2. ศศิธร ไสวรรณ
 3. ไพรัช ค้วงพิบูลย์
5. หน่วยงานวิจัยและพัฒนาาระบบการทำฟาร์มพัทลุง
 1. ไพโรจน์ สุวรรณจินดา
 2. ปกรณ์ อุทัยพันธ์
6. สถาบันวิจัยหม่อนไหม กรมวิชาการเกษตร
 1. วรภา งามประสัทธิ
 2. สติฉินรงค์ อุ่นจิต
7. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
 1. บุญธรรม พรหมณี
 2. สุพัฒน์ วิรัตน์พงษ์
8. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 1. นงลักษณ์ สุพรรณไชยมาตย์
 2. วิไลวงศ์ กฤษณะภูติ
 3. ชาญชัย อวารอนกุลกิจ
9. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 1. เบญจพรรณ ชินวัตร
 2. เบญจวรรณ ทองศิริ
10. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 1. กาญจนา เชื้อทองดี และคณะ
11. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 1. ศิริรัตน์ ชานีรณานนท์
12. IDRC
IRRI